



## “Ένας είναι ο κόσμος μας

### Για να σωθεί η Γη

“Ένα δέντρο. Ο κορμός ύψώνεται όσο γίνεται εθου-  
τενής και στο φύλλωμά του σχηματίζεται σαν μαγι-  
κή εικόνα, αρκεί να προσέξεις τα τέσσερα σημεία του  
δρίζοντα, «αυτός ο παράδοξα δμορφος κόσμος που μάς  
μάγεψε» καθώς λέει κι ο ποιητής<sup>1</sup>. Η γη μας (ή υδρό-  
γειος) ύψώνεται σαν σε κυκλική δθόνη πάνω στον  
στύλο του κορμού της, «στυλίτις», μήπως μπορέσει  
έτσι και σωθεί.



Το «Δέντρο της Ζωής» πάντως το οποίο υπαισι-  
σάμαστε θα ύψωθεί σαν σύμβολο της μαζικής κινητο-  
ποίησας για «να σωθεί η Γη», που έχει προγραμμα-  
τιστεί σε όλες τις ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις για τις  
30 Μαΐου 1992. Είναι μέρος μιας καμπάνιας με την  
ονομασία «Ένας είναι ο κόσμος μας».

Η πρωτοβουλία ανήκει στο Ευρωπαϊκό Κέντρο για  
Παγκόσμια Άλληλεξάρτηση και Άλληλεγγύη Bor-  
rā - Νότου του Συμβουλίου της Ερώπησας σε συνεργα-  
σία με τα Κρατικά Μέσα Μαζικής Ένημέρωσας των  
Ευρωπαϊκών χωρών και τις ευρωπαϊκές Μη Κυβερ-  
νητικές Όργανώσεις για την Άνάπτυξη (Μ.Κ.Ο.Α.).  
Η πιο πάνω καμπάνια έχει ως σκοπό την ενημέρω-  
ση του κάθε Ευρωπαίου πολίτη για τους κινδύνους που  
διατρέχει η Γη μας και να άσκηθεί πίεση από παντού

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ  
Άναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Άθηνών

στους άρχηγούς των 176 κρατών που θα συναντηθούν  
στο Ρίο ντε Τζανέιρο στη Διεθνή Σύσκεψη των Ένω-  
μένων Έθνών για το Περιβάλλον και την Άνάπτυξη,  
από 3 έως 13 Ίουνίου 1992.

### Άνάπτυξη και περιβάλλον

Πολύς λόγος γίνεται τις τελευταίες δεκαετίες για  
ανάπτυξη. Με άφετηρία τώρα το ουσιαστικό χαρακτη-  
ρίζονται πλέον οι χώρες της ύψηλίου είτε ως υπανά-  
πτυκτες είτε ως υπό άνάπτυξη ή αναπτυσόμενες είτε  
ως αναπτυγμένες χώρες. Στη βάση αυτών των χαρα-  
κτηρισμών κρύβεται άσφαλώς ένα αισιόδοξο βιολογικό  
μοντέλο για δυνάμεις που υπάρχουν και που πρέπει  
να φανερωθούν ανα-πτυσόμενες. Στο ξεδίπλωμά τους  
αυτό πρέπει να θρούν οι δυνάμεις αυτές βοήθεια και  
υποστήριξη άλλως θα άνασταλούν και η άνάπτυξη  
θα άνακοπεί.

Τί επιδιώκουμε όμως, μια άνάπτυξη πάση θυσία  
ή μια άνάπτυξη που θα λαμβάνει υπόψη και πολλούς  
άλλους παράγοντες ούτως ώστε η άνάπτυξη να είναι  
«ανάπτυξη διαρκείας», μακροπρόθεσμη κι όχι κοντό-  
φθαλμη που θα θραχυκυκλώνει τα πάντα; Μια τέτοια  
ανάπτυξη διαρκείας όφείλει άσφαλώς να θεωρεί τη  
διασφάλιση του περιβάλλοντος ως ουσιαστικό της πα-  
ράγοντα.

Γνωρίζουμε όλοι πόσο μέχρι τώρα έκατός έλαχίστων  
έξαιρέσεων παραθεωρήθηκε από κυβερνήσεις και ιδιω-  
τες, βιομηχανίες, βιοτεχνίες και αναπτυξιακά προγράμ-  
ματα το περιβάλλον.

Αυτό βέβαια δέν σημαίνει ότι δέν έχουν γίνει φι-  
λότιμες προσπάθειες κι ότι απέλιπε κάθε φροντίδα και  
μέριμνα για το περιβάλλον. Ίδιωτες, σύλλογοι, όργα-  
νώσεις, όργανισμοί, διεθνείς και τοπικοί, κυβερνήσεις,  
συνασπισμοί, Έκκλησίες έπιδεικνύουν ζωηρό έ ν δ ι α-  
φ έ ρ ο ν, που, προσανατολισμένο προς το περιβάλλον,  
συνιστά αυτό που θα χαρακτηρίσαμε ως «οικολογική  
σταθερά». Για να έγκριθεί κάποιος αναπτυξιακό πρό-

# σέ δρόμους ποιμαντικής διακονίας



γραμμια θα πρέπει να έρευνηθεί πρώτα ή συμβατότητα του με τη σωτηρία του περιβάλλοντος.

Σ' αυτό, είναι αλήθεια, ότι σκοπεύει και η Διεθνής Σύσκεψη των Ήνωμένων Έθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη από την οποία πολλά ελπίζουν και οι ευρωπαϊκές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την Ανάπτυξη (του Βορρά). Τη φετινή τους, μάλιστα, 18η Γενική Συνέλευση, 7 έως 9 Απριλίου στις Βρυξέλλες, την αφιέρωσαν στην ανάπτυξη διαρκείας, που εμποδίζεται οπωσδήποτε από την οικολογική κρίση και αποφάσισαν να εκδηλώσουν την αλληλεγγύη τους με τις υπό ανάπτυξη χώρες του Τρίτου Κόσμου (του Νότου), συμμετέχοντας ενεργά στη Σύσκεψη του Ρίο, τονίζοντας ιδιαίτερα την περιβαλλοντική διάσταση της ανάπτυξης και επιμένοντας στην εξασφάλιση ενεργειών ώστε να συνεχισθούν και να εφαρμοστούν οι αποφάσεις της Σύσκεψης.

Οι Μ.Κ.Ο.Α. του Βορρά θεωρούν ως θεμελιώδη ρόλο τους την εκπαίδευση της κοινής γνώμης μέσω της «εκπαίδευσης για την ανάπτυξη» τονίζοντας τη σφαιρική διάσταση των προβλημάτων αναπτύξεως στο Νότο και τις εθύνες των λαών του Βορρά.

## Ένας παιδαγωγικός «φάκελλος»

Προπαρασκευαστική για τη Σύσκεψη αλλά και πολύ χρήσιμη για μετά ενέργεια είναι η επεξεργασία από τις ελληνικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την Ανάπτυξη<sup>2</sup> ενός φακέλλου, στις σελίδες του οποίου δίνονται ορισμένες πληροφορίες και γίνονται προτάσεις για διάφορες ημερήσιες ή και μεγαλύτερης διάρκειας δραστηριότητες, στις οποίες μπορούν να πάρουν μέρος πολίτες κάθε ηλικίας, αρχίζοντας από τα παιδιά και φτάνοντας στον παππού και τη γιαγιά.

Ο φάκελλος θα σταλεί σε σχολεία, κέντρα νεότητος, στο Σώμα Οδηγών και Προσκόπων, στα μέλη της Χ.Α.Ν. και της Χ.Ε.Ν., σε άλλες ενδιαφερόμενες Οργανώσεις. Ιδιαίτερη μέριμνα ελήφθη επίσης για να σταλεί στην Ίερά Σύνοδο και τους εκκλησιαστικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς.

Ο φάκελλος περιέχει πολλές έξυπνες ιδέες για εφαρμογή καθώς και μεθόδους για να γεννήσουν ιδέες ή να εδραιώσουν γνώσεις (μέθοδος καταιγισμού ιδεών ή «ό ιστός της άραχνης» — μέθοδος Bloom). Έχει εκτυπωθεί με πολλή επιμέλεια, έχει κομψή εμφάνιση

και σε προδιαθέτει να τον χρησιμοποιήσεις. Επιγράφεται: Ένας είναι ο κόσμος μας. Ως υπότιτλο έχει 30 Μαΐου: Μία μέρα αφιερωμένη στη σωτηρία της γης και στο μέσον είναι τοποθετημένο το στίχο που αναφέραμε στην αρχή του άρθρου μας: το δέντρο της ζωής.



Στο εσωτερικό του καλύμματος υπάρχουν, κατάλληλα προβαλλόμενα, διάφορα μηνύματα, όπως: Μία είναι η γη μας... γι' αυτό βοήθα και σύ να σωθεί «Το Δέντρο της Ζωής». Έσύ τί μπορείς να κάνεις; Πώς θα βοηθήσεις να σωθεί αυτή η Γη που ανήκει σε όλους, τόσο στο Βορρά όσο και στο Νότο; Έσύ, τί μπορείς να κάνεις για να σώσεις «Το Δέντρο της Ζωής»; Για να σωθεί το Δέντρο της Ζωής, χρειάζεται και η δική σου φωνή.

Το ίδιο ώραϊα εκτυπωμένο είναι και το όπισθο φύλλο με εξίσου ενδιαφέροντα μηνύματα: Σκέψου ελη τη Γη, όμως δούλεψε στον τόπο σου. Υπόσχαι να βοηθήσω τη Γη και τους ανθρώπους της να ζήσουν. Ο ήλιος μάς στέλνει ενέργεια: άς τη χρησιμοποιήσουμε. Άνθρωπε του Νότου, ζούμε στον ίδιο πλανήτη. Το πρόβλημά σου είναι και δικό μου. Τεχνολόγοι του Κόσμου, μὴ αφήσετε την ξινή βροχή να σκοτώσει τα δέντρα μας.

Ο φάκελλος περιλαμβάνει ένα πράσινο φύλλο πάνω στο οποίο ο κάθε συμμετέχων παροτρύνεται να γρά-

# Ο ΚΛΗΡΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΤΟΥ\*

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΣΥΜΕΩΝ Π. ΚΟΥΤΣΑ  
Ἱεροκήρυκος Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης

Θεμέλιο τῆς ἐνότητος εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προθυμία ὄλων γὰρ πορεύονται ὑπακούοντας στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. «Πάντες ἐν ὁμοιοῖα ἀλλήλους ἀγαπήσωμεν καὶ μηδεὶς κατὰ σάρκα θλεπέτω τὸν πλησίον ἀλλ' ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Μηδὲν ἔστω ἐν ὑμῖν ὃ δυνήσεται ἡμᾶς μερίσαι· ἀλλ' ἐνώθητε τῷ ἐπισκόπῳ, ὑποτασσόμενοι τῷ Θεῷ δι' αὐτοῦ ἐν Χριστῷ» (Μαργ. 6, ΒΕΠΕΣ 2, 294-295).

Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, προκειμένου νὰ ἐκφράσει τὴν ἐνότητα τῶν πρεσβυτέρων καὶ τοῦ ἐπισκόπου, χρησιμοποιοῖ μιὰ θαυμάσια παρομοίωση: «Τὸ γὰρ ἀξιονόμιστον ὑμῶν πρεσβυτέριον, τοῦ Θεοῦ ἄξιον, οὕτως συνήρμωσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρα» (Ἐφεσ. 4, ΒΕΠΕΣ 2, 265). Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει κιθάρα χωρὶς χορδές. Οὕτε ὁμοῦ καὶ χορδές χωρὶς κιθάρα. Ἡ μελωδία προϋποθέτει ὄχι ἀπλῶς τὴν ὑπαρξὴ καὶ τῶν

δύο, ἀλλὰ καὶ τὴν τέλεια συναρμογὴ τους. Τὸ ἴδιο ἰσχύει προκειμένου περὶ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ πρεσβυτέρου τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πρεσβύτεροι σὰν ἄλλες χορδές θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀρμονικὰ καὶ ἀδιάρρηκτα ἐνωμένοι μὲ τὸν ἐπίσκοπό τους, ποὺ ὁ ἱερός Ἰγνάτιος παρομοιάζει μὲ κιθάρα. Καὶ μὲ τὴν ἐνότητα αὐτῆ, ποὺ τελικὰ ἀγκαλιάζει καὶ συνέχει ὁλόκληρο τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα, δοξάζεται ὁ Τριαδικὸς Θεὸς καὶ οἰκοδομεῖται ἡ Ἐκκλησία.

Ποιά εἶναι τὰ ἰδιαίτερα γνωρίσματα ποὺ χαρακτηρίζουν τὸ σύνδεσμο τοῦ κληρικοῦ —τοῦ πρεσβυτέρου— μὲ τὸν ἐπίσκοπό του; Τὸ πρῶτιστο καὶ τὸ μέγιστο εἶναι ἡ ἀγάπη. Ὁ δεσμὸς τοῦ πρεσβυτέρου μὲ τὸν ἐπίσκοπό του εἶναι προπάντων δεσμὸς ἀγάπης, ποὺ ἐμπνέεται καὶ καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸν ἄρρητο δεσμὸ καὶ τὴν ἐν ἀγάπῃ κοινωνία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα Του (Ἰω. 17, 10, 11, 21, 26). Ὁ ἐπίσκοπος ἀγαπᾷ τοὺς ὑπ' αὐτὸν κληρικούς ὡς τέκνα

(\*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 155 τοῦ ὑπ' ἀρ. 8 τεύχους.

φει μιὰ εὐχή, μιὰ ὑπόσχεση ἢ ἓνα παράπονο: «ὅμως πάντα μὲ ἀγάπη γιὰ τὸ Σπίτι σου ποὺ εἶναι ὁ Πλανήτης σου». Ἀποδέκτης τοῦ φύλλου εἶναι «τὸ Δέντρο τῆς Ζωῆς»<sup>3</sup>. Ἐνα μεγάλο πόστερ μὲ τὸ στίχο τοῦ δέντρου καὶ διάφορες λεπτομέρειες ὁλοκληρώνει τὸν φάκελλο.

## Ἵπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς

Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο καὶ οἱ ἐφημέριοί μας —ἀλλὰ καὶ οἱ θεολόγοι καθηγητὲς— νὰ ἀναζητήσουν τὸν φάκελλο αὐτὸ ὥστε, ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, νὰ τὸν χρησιμοποιήσουν στὸ εὐρύτερο ἐνοριακὸ τους ἔργο καὶ στὶς τάξεις τους. Εἶναι καιρὸς ἡ Ἐκκλησία μας νὰ θέσει σὲ ἐφαρμογὴ τὶς θεμελιωμένες θεολογικὰ ἀπόψεις τῆς γιὰ μιὰ θεολογικὴ οἰκολογία, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ μόνη ποὺ μπορεῖ νὰ ἐμπνεύσει ὀρθό-δοξα τὸν ἐπαναπροσανατολισμὸ τοῦ οἰκολογικοῦ κινήματος γιὰ τὴ «σωτηρία τῆς γῆς» καὶ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ «δέντρου τῆς ζωῆς»<sup>4</sup>. Συχνὰ διαπιστώνουμε, ὅτι «θεολογικὲς» ἔννοιες κατακλύζουν ὅλα τὰ κείμενα ποὺ προσκαλοῦν σὲ στράτευση γιὰ νὰ σωθεῖ ἡ γῆ μας. Ἄς μπορέσουμε, ἔστω καὶ τώρα, πρὸς ὄφελος ὄλων, νὰ ἐξημερώσουμε ὀρθὰ τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν «ἔχοντας ὄρει τὸ ἀληθινὸ κέντρο καὶ τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς κοσμικῆς περιστροφῆς»<sup>5</sup>.

1. Βλ. Νικηφόρου Βρεττάκου, *Συνάντηση μὲ τὴ θάλασσα* (Ποιήματα), Ἀθήνα, Φόλλα, 1991, τὸ ποίημα ποὺ ἔχει τίτλο «Ἴσως εἶναι...», σ. 22.

2. Τὴν Ὀμάδα τῶν ἐλληνικῶν Μ.Κ.Ο.Α. ἀποτελοῦν μὲ ἀλφαριθμητικὴ σειρά: τὸ Διορθόδοξο Κέντρο «Πορευθέντες» ἢ Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ Διεθνoῦς Δημοκρατικῆς Ἀλληλεγγύης (Ε.Ε.Δ.Α.Α.)· τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Ἀλληλεγγύης καὶ Συνεργασίας (ΕΛ.ΙΝ.Α.Σ.)· τὸ Ἰδρυμα Κοινωνικῆς Ἐργασίας (Ι.Κ.Ε.)· τὸ Κέντρο Γυναικῶν Ἰσαθροῦ (ΚΕ.Γ.Υ.)· τὸ Κέντρο Ἐρευνῶν γιὰ τὶς Γυναῖκες τῆς Μεσογείου (Κ.Ε.Γ.ΜΕ.)· ἢ Ὀρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης· τὸ Σῶμα Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν (Σ.Ε.Ο.)· τὸ Σῶστε τὰ Παιδιά ἢ Χριστιανικὴ Ἀδελφότης Νέων (Χ.Α.Ν.)· ἢ Χριστιανικὴ Ἐνωση Νεανίδων (Χ.Ε.Ν.).

3. Τὰ φύλλα μποροῦν νὰ σταλοῦν στὸ Σῶμα Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν, Ἐνοφώντος 10, 105 57 Ἀθήνα, μὲ τὴν ἐνδειξη: Γιὰ τὸ Δέντρο τῆς Ζωῆς. Στὴν ἴδια διεύθυνση μποροῦν νὰ ζητηθοῦν καὶ οἱ «παιδαγωγικοὶ» φάκελλοι.

4. Σεφεύγει ἀσφαλῶς ἀπὸ τὰ πλαίσια τοῦ παρόντος ἀρθροῦ ἡ παράθεση τῆς σχετικῆς μὲ τὸ θέμα διδλιο-αρθρογραφίας. Ἦδη ἔχουν γραφεῖ ἀρκετὰ σημαντικὰ κείμενα τὴν τελευταία εἰκοσαετία στὴν Ἑλλάδα πάνω στὴ σχέση Θεολογίας καὶ Οἰκολογίας. Τὸ Οἰκουμενικὸ μάλιστα Πατριαρχεῖο, μὲ ἐμπνευσμένο μήνυμα τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τοῦ Α', ἔχει καθιερώσει ἀπὸ τὸ 1989 τὴν 1η Σεπτεμβρίου ὡς «Ἡμέρα Περιβάλλοντος».

5. Κλείνω τὸ ἄρθρο μου μὲ τὴν ὄραία ἀποστροφή μὲ τὴν ὁποία κλείνει τὸ διδλιο τοῦ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ Χένρυ Μίλλερ. Σ' ἐκέεινον ἦταν τὸ φῶς τῆς Ἑλλάδας ποὺ τοῦ ἀποκάλυψε τὰ μυστικὰ τοῦ κόσμου. «Δὲν τὸ ἔξερα πῶς ἡ γῆ κλείνει τόσα πολλὰ μέσα της» (Ὁ Κολοσσὸς τοῦ Μαρουσιοῦ, Ἀθήνα, Ἐκδ. Κόκκος, 1981, σ. 224). Ἐμεῖς γνωρίζουμε, ἐπὶ στὴν Κτίση ἀντανάκλῃ ὁ ἄλλος Ἥλιος, ὁ Κύριος τῆς Οἰκουμένης, κεντρικὸς ἄξονας κάθε περιστροφῆς...